

3. Водопьянова Н.Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н.Е. Водопьянова, Е.С. Старченкова. – СПб. : Питер, 2005. – 336 с.
4. Гринберг Дж. Управление стрессом / Дж. Гринберг ; [пер. с англ. Л. Гительман, М. Потапова]. – СПб. : Питер, 2002. – 496 с.
5. Емоційне вигорання. – Упоряд.: В. Дудяк. – К.: Главник, 2007. – С.128.
6. Макарова Г. А. Синдром эмоционального выгорания // Психотерапия. 2003. № 11. С. 2–11.
7. Маслач К. Профессиональное выгорание: как люди справляются : практикум по соц. психологии / К. Маслач. – СПб. : Питер, 2001. – 528 с.
8. Menhin U.V. Ozdorovitel'naja gimnastyka: teorija i praktyka / Menhin U.V. Menhin – Rostov na Donu: Feniks, 2002. – 384 s.
9. Psihologichnyi slovnyk. Pid red. Zinchenka B.P., Mesherjakova B.G. – М.: Pedagogika – pres, 1996. – 367 s.
10. Syndrom «profesiinogo vygorannja» ta profesiina karera pracivnykiv osvithnih organizacii: genderni aspekty / Za red. S.D. Maksymenka, L.M. Karamushky, T.V. Zaichykovoї – К., 2006. – 365 s.
11. Freundberger H.J. Staff burnout // Social Scienes. – 1974. – P. 159-166.

УДК 37.073:371

Чопик Р. В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

У статті представлено результати теоретичного дослідження педагогічної проблеми застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів. На основі виявлених особливостей обґрунтовано необхідність розробки ефективних методик реалізації міжпредметних зв'язків у процесі комплексного вирішення завдань фізичного виховання.

Ключові слова: фізичне виховання, міжпредметні зв'язки, навчання, знання, уміння, навички.

Чопык Р. В. Межпредметные связи в физическом воспитании школьников. В статье представлены результаты теоретического исследования педагогической проблемы применения межпредметных связей в физическом воспитании школьников. На основе выявленных особенностей обоснована необходимость разработки эффективных методик реализации межпредметных связей в процессе комплексного решения задач физического воспитания.

Ключевые слова: физическое воспитание, межпредметные связи, обучения, знания, умения, навыки.

Chopyk R.V. Interdisciplinary connections in physical education of schoolchildren. The article presents the results of a theoretical study of pedagogical problem of application of interdisciplinary connections into physical education of schoolchildren. The objective of the research is to investigate the peculiarities of application of interdisciplinary connections while solving the challenges of physical education. The methods of analysis and synthesis of scientific-methodological literature were used to find the solution for set objective. The current state of the problem of applying interdisciplinary connections during the process of physical education of students has been analyzed in theoretical research. It is shown that the knowledge which students acquire during physical education process is having interdisciplinary connections. The content of physical education determines the feasibility of applying interdisciplinary connections to priority solution of the basic objectives of physical education for schoolchildren - educational, health-improving and pedagogical. The order of implementation of interdisciplinary connections into solving problems of physical education of schoolchildren is grounded. The following reasons of low efficiency of mentioned above process are defined: lack of guidelines to the implementation of interdisciplinary connections in physical education; lack of coordination of activities of physical training teachers and other teachers; not awareness of physical training teacher in the educational programmers of related subjects; lack of knowledge and skills, lack of experience in the implementation of links between subjects. It is revealed that at present time there is a need for scientifically based methods of implementation of interdisciplinary connections while teaching physical education to schoolchildren. Also the absence of scientific approaches to the problems of training of future physical education teachers to implement these techniques was defined.

Key words: physical education, interdisciplinary connections, learning, knowledge, abilities, skills.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний стан науки і суспільства характеризуються потужними інтеграційними процесами, об'єктивним відображенням яких у освітньому процесі виступають міжпредметні зв'язки. Невід'ємною частиною системи освіти, важливим компонентом виховного процесу є формування фізичної культури учнівської молоді. Ефективність вирішення навчально-виховних завдань у фізичному вихованні школярів може бути забезпечена системністю знання, а системність, у свою чергу, – взаємозв'язком знань. Наявність взаємозв'язку знань із різних предметів впливає на якість засвоєння знань з фізичної культури, формування рухових умінь і навичок учнів, а відтак – актуалізує проблему реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнаукова взаємодія, взаємне проникнення наук, їх інтеграція та взаємозв'язок є характерними особливостями сучасної науки. Наявні міжнаукові зв'язки детермінують необхідність встановлення тісних зв'язків між навчальними предметами, у тому числі, і з фізичною культурою. Як наслідок – предметом наукових досліджень стала проблема підготовки майбутніх вчителів до реалізації міжпредметних зв'язків під час занять оздоровчої спрямованості у фізичному вихованні молодших школярів та в процесі формування в учнів валеологічних знань [4; 6]. Науковцями вивчено і проаналізовано основні особливості застосування міжпредметних зв'язків: у фізичному вихованні молодших школярів [7]; як основної умови розвитку інтересу школярів до занять з фізичної культури [6]; у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури [3]. Незважаючи на наявність певних наукових досліджень міжпредметних

зв'язків у фізичному вихованні, окремі складові зазначеної проблеми залишаються невирішеними. Зокрема, більш глибокого вивчення потребує проблема комплексного вирішення завдань фізичного виховання школярів за допомогою міжпредметних зв'язків.

Завданням роботи є дослідження особливостей застосування міжпредметних зв'язків у процесі комплексного вирішення завдань фізичного виховання.

Результати дослідження та їх обговорення. Проблема міжпредметних зв'язків має глибоке історичне коріння і належить до сфери наукового інтересу педагогів впродовж тривалого часу. Як зазначають Васильєва О. В., Голобородько Є. П., у педагогічній літературі є понад 30 визначень категорії «міжпредметні зв'язки», існують різні підходи до їх педагогічної оцінки та класифікації [1, с. 34]. Однак, цю різноманітність можна все-таки звести до наступних визначень: міжпредметні зв'язки трактуються як дидактична умова (М. Голобородько, Ф. Соколова, В. Федорова та ін.), як виявлення принципу системності (К. Корольова, І. Зверев), як дидактичний принцип (Н. Лошкарьова, В. Максимова та ін.), як засіб створення цілісної системи замість навчання (Г. Білий, І. Лернер та ін.), як дидактична категорія (Г. Федорець), нарешті, як чинник формування природничо-наукового світогляду (Г. Гончаренко, В. Ільченко та ін.) [9, с. 74; 11, с. 35]. У сучасній науковій літературі представлено й інші тлумачення дефініції міжпредметних зв'язків. Це поняття розглядається крізь призму зв'язків між структурними елементами змісту навчальних предметів, виражених у поняттях, законах, теоріях, наукових фактах. Враховуючи, що закони, теорії, наукові факти формуються через поняття або виражають зв'язок між ними, вважають, що міжпредметні зв'язки – це зв'язки між поняттями в різних предметах [5], взаємна узгодженість навчального матеріалу між змістом предметів [6]. Очевидно, що обмежуватися одним із вказаних аспектів для повного розкриття суті міжпредметних зв'язків неможливо. У рамках нашого дослідження міжпредметні зв'язки розглядаємо як загальнопедагогічну категорію, яка: характеризує основні компоненти навчально-виховного процесу; обумовлює комплексний підхід до формування та засвоєння змісту освіти; забезпечує взаємопроникнення, взаємозбагачення предметних знань для поглибленого, всебічного розгляду ключових понять і явищ, формування інтегрованих умінь та навичок й досвіду діяльності учня.

Проблему реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів необхідно розглядати в контексті формування та засвоєння змісту, насамперед, фізкультурної освіти. Під змістом фізкультурної освіти розуміють: сукупність складових цілеспрямованого формування фізичної досконалості [10, с. 119]; процес і результат оволодіння учнями певною системою предметно-наукових і допоміжних знань, способами діяльності інтелектуального та практичного характеру, раціональними способами управління власною фізкультурно-спортивною діяльністю [2, с. 29]. Саме мультаспектність змісту фізкультурної освіти породжує можливість застосування міжпредметних зв'язків під час пріоритетного вирішення основних груп завдань фізичного виховання школярів:

- освітніх – формування знань, навчання техніки фізичних вправ;
- оздоровчих – формування основ здоров'язберігаючої діяльності;
- виховних – формування морально-вольових якостей та ціннісних орієнтацій.

У рекомендаціях педагогів знаходимо перелік уроків, на яких можна реалізувати міжпредметні зв'язки: так звані «фрагментарні» – з елементами міжпредметних зв'язків, які використовуються для розкриття окремих питань теми уроку; «вузлові», що включають міжпредметні зв'язки як органічну складову частину всього змісту теми уроку; «синтезовані» – спеціально організовані, підсумкові, на яких концентруються знання учнів із метою розкриття загальних законів і принципів [11, с. 36]. Знання, які учні набувають у процесі фізичного виховання, можна поділити на три основні групи: знання змісту навчального матеріалу, знання способів діяльності, що лежать в основі формування в учнів рухових умінь і навичок, і знання, на основі яких формуються мотиви навчання. Багато з цих знань мають міжпредметний характер. При розглянутому підході класифікація міжпредметних зв'язків набуває такого вигляду:

I. Зв'язки між знаннями з фізичної культури і окремих предметів, що стосуються змісту навчального матеріалу:

- зумовлені вивченням одних і тих самих фактів (явищ, процесів, подій);
- зумовлені вивченням одних і тих самих понять;
- зумовлені вивченням (застосуванням) одних і тих самих законів, теорій, формуванням світоглядних ідей.

II. Зв'язки між знаннями з фізичної культури і окремих предметів, що стосуються способів діяльності учнів:

- зумовлені формуванням рухових умінь і навичок;
- зумовлені формуванням умінь і навичок щодо організації занять фізичними вправами, у тому числі – самостійними.

III. Зв'язки між знаннями з фізичної культури і окремих предметів, що стосуються формування мотивів навчання:

- зумовлені розкриттям практичного значення впливу рухової активності на життєдіяльність організму;
- зумовлені розкриттям значення засвоєння учнями прийомів діяльності та практичних умінь і навичок.

Під час практичної реалізації міжпредметних зв'язків необхідно враховувати взаємне розташування в часі вивчення навчального матеріалу. Для цього використовують наступну класифікацію міжпредметних зв'язків за часовою ознакою:

- попередні зв'язки, коли у процесі навчання використовують матеріал, уже відомий учням з попередніх уроків;
- супутні, коли розглядаючи певне питання, використовують матеріал суміжного предмета, що вивчається в той же час;
- перспективні, коли для пояснення певного положення чи факту необхідні знання, яких учні набудуть пізніше, під час вивчення певних предметів.

Реалізація міжпредметних зв'язків у процесі вирішення завдань фізичного виховання школярів може здійснюватися у такій послідовності:

- виявлення зв'язків між навчальними предметами та визначення їх типів;
- узгодження системи використання на уроках фізичної культури знань, умінь і навичок, набутих під час вивчення інших предметів (планування міжпредметних зв'язків);
- розробка специфічних прийомів реалізації міжпредметних зв'язків на уроках фізичної культури;
- організація навчальної діяльності з використанням міжпредметних зв'язків.

Для виявлення міжпредметних зв'язків і визначення їх типів необхідно провести порівняльний дидактичний аналіз

навчальних планів і програм, підручників і навчальних посібників з фізичної культури та інших предметів. На даному етапі доцільно застосовувати структурно-логічні схеми та мережеві графіки навчального процесу в навчальному закладі, які дозволяють з'ясувати, які дисципліни вимагають взаємного узгодження програм, виявити взаємозв'язані теми суміжних предметів. Вивчення досвіду практичної діяльності та узагальнення даних науково-методичної літератури засвідчує, що основними перешкодами для успішного вирішення завдань даного етапу є: необізнаність вчителів фізичної культури зі змістом навчальних програм інших предметів, недостатність знань та умінь, відсутність досвіду в реалізації зв'язків між предметами. Часті зміни навчальних планів і програм шкільних предметів лише посилюють ці негативні моменти.

Однак результати тематичного аналізу дозволяють лише погоджувати послідовність вивчення зв'язаних тем різних предметів у часі і більш цілеспрямовано планувати міжпредметні зв'язки. Виявлені у результаті порівняльного аналізу навчальних планів і програм взаємопов'язані теми предметів необхідно піддати поелементному аналізу з метою встановлення аналогії в змісті. Методом поелементного аналізу змісту навчальних предметів визначають структурні елементи знань, умінь і навичок, виявляють їх підпорядкування і встановлюють внутрішньопредметні і можливих міжпредметні зв'язки на основі тотожності елементів. Це досягається при здійсненні порівняльного аналізу підручників, навчальних посібників даних предметів. При цьому виявляється їх наступність, ступінь єдності тотожних елементів знань, визначається тип можливих зв'язків. Для успішної реалізації завдань даного етапу впровадження міжпредметних зв'язків необхідні глибокі, системні знання причинно-наслідкових зв'язків між поняттями, явищами, законами природи та їх відображення у фізкультурно-оздоровчій діяльності. Варто зазначити, що складність застосування міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів зростає із збільшенням віку учнів. Це обумовлено насамперед зростанням складності навчального матеріалу як з предмету «Фізична культура», так і з інших предметів, який необхідно використовувати з метою формування знань, умінь та навичок в процесі фізичного виховання. Якщо для застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні молодших школярів здебільшого достатньо загальноосвітнього рівня підготовки вчителя, то в основній і старшій школі – не завжди. Особливо гостро стоїть проблема використання міжпредметних знань під час формування спеціальних знань та навчання техніки фізичних вправ. Для їх системного засвоєння необхідні ґрунтовні знання не тільки анатомо-фізіологічного спрямування, але й розуміння фізичних явищ, закономірностей і законів, які визначають особливості рухових дій, у тому числі і фізичних вправ.

Наступним елементом є планування і фіксація виявлених зв'язків за допомогою текстового опису взаємозв'язаних елементів знань, табличних засобів, планів-карт, мережевих графіків та ін. Відповідно до виявленого змісту міжпредметних зв'язків вибирають прийоми, засоби і форми їх реалізації. Відбір форм, методів і прийомів їх здійснення необхідно проводити залежно від конкретних цілей уроку, його змісту, пізнавальних можливостей та ступеня підготовленості учнів до сприймання матеріалу. Організація навчальної діяльності з використанням міжпредметних зв'язків викликає у вчителів фізичної культури найбільші труднощі, які мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Об'єктивні причини – відсутність методичних рекомендацій в галузі реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання, недостатність координації діяльності вчителя фізичної культури і вчителів-предметників. Суб'єктивні причини – необізнаність у змісті програм із суміжних предметів, недостатність знань та умінь, відсутність досвіду в реалізації зв'язків між предметами, здійснення міжпредметних зв'язків у шкільній практиці не в повній мірі. Ці причини обумовлюють необхідність ґрунтовних досліджень, розробок наукових підходів та методичних рекомендацій в царині підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів. Аналіз науково-методичної літератури дає нам підстави стверджувати, що на даному етапі лише окремі складові вказаної комплексної проблеми знайшли наукове розв'язання. Зокрема, розроблено та науково обґрунтовано модель системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури і початкових класів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів початкових класів [6]. Також розроблена модель підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів валеологічних понять з курсу «Основи здоров'я» на засадах міжпредметних зв'язків [4]. Однак, проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів середніх і старших класів ще не стала предметом наукового пошуку.

Результати проведеного нами теоретичного дослідження засвідчують, що проблема реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів до сьогоднішнього часу ще не знайшла повного наукового розв'язання. Вирішено лише окремі аспекти вказаної проблеми. Зокрема, науково обґрунтовано методики реалізації міжпредметних зв'язків при вивченні загальноосвітніх дисциплін у початковій школі як одного із шляхів формування мотивації до фізичного вдосконалення, прищеплення навичок здорового способу життя [8, 9]. Разом з тим, поза увагою дослідників залишаються питання застосування міжпредметних зв'язків в процесі фізичного виховання школярів усіх вікових діапазонів, насамперед, під час уроку фізичної культури.

ВИСНОВКИ

Таким чином, нами здійснено аналіз проблеми застосування міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів. Показано, що знання, які учні набувають у процесі фізичного виховання, мають міжпредметний характер. Зміст фізкультурної освіти визначає доцільність реалізації міжпредметних зв'язків під час пріоритетного вирішення основних груп завдань фізичного виховання школярів – освітніх, оздоровчих і виховних. Обґрунтовано послідовність реалізації міжпредметних зв'язків під час вирішення завдань фізичного виховання школярів. Встановлено причини низької ефективності вказаного процесу: відсутність методичних рекомендацій в галузі реалізації міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні; недостатність координації діяльності вчителя фізичної культури і вчителів-предметників; необізнаність вчителя фізичної культури у змісті програм із суміжних предметів; недостатність знань та умінь, відсутність досвіду в реалізації зв'язків між предметами. Виявлено, що на сучасному етапі існує необхідність в науково обґрунтованих методиках реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів. Також встановлено відсутність наукових розробок проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання учнів середніх і старших класів.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ вбачаємо у розробці програми впровадження міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва О. В. Міжпредметні зв'язки як чинник оптимізації процесу навчання / О. В. Васильєва, Є. П. Голобородько // Науково-дослідна робота молодих учених: стан, проблеми, перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет. конф. 2-6 грудня 2013 р. – Херсон : ХДУ, 2013. – С. 34 – 38.
2. Васьков Ю. В. Теоретичні і методичні засади навчання фізичної культури учнів основної школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)" / Ю. В. Васьков. – К, 2013. – 39 с.
3. Демінська Л. О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Л. О. Демінська. – Луганськ, 2004. – 22 с.
4. Жара Г. І. Підготовка майбутніх учителів до формування в учнів валеологічних понять на засадах міжпредметних зв'язків шкільних природничих курсів автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Г. І. Жара. – Чернігів, 2009. – 20 с.
5. Кругляк О. Я. Підготовка майбутніх вчителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / О. Я. Кругляк. – Тернопіль, 2005. – 22 с.
6. Міщенко О. В. Реалізація міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "Фізичне виховання різних груп населення" / О. В. Міщенко. – Львів, 2002. – 16 с.
7. Irizarry R. LARES: An Artificial Chemical Process Approach for Optimization / Evolutionary Computation / R. Irizarry/ Vol. 12. – № 4 (2004). – P. 435-459.
8. Makovetskaya N. V. Forming of Physical Culture and Healthy Way of Life of Personality: Theoretical Aspect of Problem / N. V. Makovetskaya // Pedagogics, Psychology, Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports. – 2006. – № 10. – P. 117 – 121.
9. Peleshok E. Kh. The development of the idea of the intersubject ties in pedagogy and the problem of educational disciplines' integration / E. Kh. Peleshok, O. A. Gordiyenko // Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. – 2003. – №13. – P. 35 – 37.

УДК 378:796

Шандригось Г.А., Шандригось В.І., Ладика П.І.
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття присвячена проблемам використання дистанційного навчання (ДН) у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту. Проаналізувавши переваги і недоліки ДН, на факультеті фізичного виховання ТНПУ ім. В. Гнатюка запроваджено елементи ДН, розроблені на базі системи Moodle. Виявлено, що майбутнє за змішаними формами навчання, де поряд з ДН, повинні бути наявними і практичні заняття у ВНЗ, так як одним з найбільш важливих факторів, що впливають на успіх навчання студентів є викладач.

Ключові слова: дистанційне навчання, система Moodle, професійна підготовка, майбутні фахівці з фізичної культури і спорту.

Шандригось Г.А., Шандригось В.І., Ладика П.І. Дистанционное обучение в системе подготовки специалистов по физической культуре и спорту. *Статья посвящена проблемам использования дистанционного обучения (ДО) в подготовке специалистов по физической культуре и спорту. Проанализированы преимущества и недостатки ДО, на факультете физического воспитания ТНПУ им. В. Гнатюка введены элементы ДО, разработанные на базе системы Moodle. Выведено, что будущее за смешанными формами обучения, где наряду с ДО, должны присутствовать и практические занятия в ВУЗе, так как одним из наиболее важных факторов, влияющих на успех обучения студентов является преподаватель.*

Ключевые слова: дистанционное обучение, система Moodle, профессиональная подготовка, будущие специалисты по физической культуре и спорту.

Shandrygos V.I., Shandrygos G.A., Ladyka P.I. Distance learning in the system of training specialists of physical culture and sports. *The article is devoted to the use of distance learning technologies (DL) system of training in the field of physical culture and sports. The authors found that a promising direction is to use the power of information technology to improve the quality of specialist training and personal development of the student in the education system is the DL, which ideally allows you to build learning relationships individually with each student, which is especially important for education in the field of physical culture and sports. However, in relation to the system of training specialists in the field of physical culture and sports, this issue has not found its final decision. The purpose of the article is to study the peculiarities of implementation of distance learning (DL) in the system of preparation of future specialists of physical education and sport in higher educational institutions. After analyzing the advantages and disadvantages of DL, in the educational process of the faculty of physical education TNPU named after Volodymyr Hnatiuk introduced elements of DL. Developed e-learning courses of academic disciplines based on the platform Moodle. A significant advantage of the Moodle environment, compared to other courses of study, have the opportunity to "fit" the system for a specific educational project, and, if necessary, to build new modules. The result of this work revealed that the future for mixed forms of learning, which, along with distance forms must be present and form of practical training in the university, as one of the most important factors affecting the academic*